

Анотація

В статье представлен анализ лингвистических взглядов И.С. Нечуя-Левицкого на синтаксические нормы украинского языка. На основе грамматической работы писателя осуществляется характеристика его рассуждений о правилах сочетания слов в словосочетаниях и предложениях, в частности числительных, прилагательных и предлогов с существительными, главных членов предложения, порядок слов в предложении и т.п. Теоретические взгляды писателя проиллюстрированы примерами из его публицистических и художественных произведений. Доказывается весомость деятельности И.С. Нечуя-Левицкого в процессе нормализации грамматического уровня украинского языка.

Ключевые слова: грамматическая норма, грамматический уровень, нормализация.

Summary

The article gives analysis I. Nechuy-Levitsky's linguistic opinions on syntactical rules of the Ukrainian language. Based on the grammatical work of a writer characterized by reasoning writer about the rules for combining words in phrases and sentences, including numerals, adjectives and prepositions with nouns, the main members of the sentence, word order in a sentence and so on. Writer's theoretical views is illustrated by examples from his journalistic and artistic works. Proved the significance of I. Nechuy-Levitsky in the process of normalization of grammatical level Ukrainian language.

Keywords: grammatical rule, grammatical level, normalization.

УДК 811.161.1'367.626

Руденко О.Е.,
кандидат філологічних наук,
Таврійський національний університет
ім. В.І. Вернадського

ЗАЙМЕННИК *ВЕСЬ* (*УВЕСЬ*): СЕМАНТИКА, ГРАМАТИКА, ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Займенники, або прономінативи, привертали до себе пильну увагу вчених близько 40 років тому. У цьому напрямку активно працювали М.В. Федорова [17], Л.Я. Маловицький [7], В.М. Мігірін [8], М.І. Откупщикова [10], О.М. Селіверстова [15], Є.М. Сидоренко [16], О.В. Падучева [11], О.В. Петрова [12], Н.Ю. Шведова [19], І.Р. Вихованець [1], М.А. Жовтобрюх [5], М.Я. Плющ [13], В.М. Ожоган [9] та багато інших відомих вчених. Але проблеми дослідження прономінативів залишаються не менш **актуальними** й у цей час.

Об'єктом вивчення у нашій статті є узагальнювально-видільний (за традиційною термінологією – означальний) займенник *весь* (*увесь*). Слід зазначити, що *весь* (*увесь*) стоїть окремо від інших займенників, що входять у цю групу, тому що семантично відрізняється високим ступенем узагальнення й “уживається, як правило, як показник вичерпного охоплення, обставина повної міри” [16, 61].

Займенник, слідом за Є.М. Сидоренко, Н.Ю. Шведовою й ін., ми розглядаємо в широкому розумінні терміна, тобто в їхній склад включаємо незмінну прономінальну лексику. Займенники, відповідно до теорії, запропонованої

Є.М. Сидоренко, категоріально співвідносяться з 5 частинами мови: іменником, прикметником, числівником, прислівником, безособово-предикативним словом [16]. Категоріальна співвідносність припускає наявність у займенника й відповідної частини мови загального категоріального значення, а також близькості або збіга основних морфологічних і синтаксичних ознак.

За значенням автор виділяє 5 семантичних розрядів: 1) питальний, 2) вказівний, 3) заперечний, 4) неозначений, 5) узагальнювально-видільний розряд. Відповідно до цього кожен займенник можна представити як фокус сполучення категоріального й розрядового значень, наприклад: *хто* має категоріальне значення предметності й розрядове значення питальності, *ніякий* – відповідно категоріальне значення ознаки предмета й розрядове значення заперечення.

Метою нашої роботи є опис семантико-функціональних і граматичних особливостей узагальнювально-видільного займенника *весь*.

Досліджуваний прономінатив може категоріально співвідноситися з іменниками й прикметниками, у деяких контекстах отримує обставинне значення. Розглянемо кожний з названих випадків.

Займенник однини середнього роду *все (усе)*, категоріально співвідносний з іменником, указує, як правило, на сукупності неживих предметів реального миру, має узагальнено-збірне значення, яке Н.Ю. Шведова називає "власно вичерпаністю <...>, або вичерпаністю при завершенні рахування" [19, 136], наприклад: <...> *багато хто з них [наших громадян] врешті-решт стали дорослими дітьми, неспроможними до самотійної дії, які в **уському** покладаються на державу* [6, 14]; <...> *диктаторська система влади робила **все** для того, щоб відучити людей від самотійного мислення, убити в людині почуття власної гідності, значущості <...>* [6, 49].

У деяких випадках прономінатив *все* може позначати сукупності, що складаються з істот та неістот, наприклад: *Сонечко відірветься від обр'ю й почне стрімко набирати висоту, облачаючи **все** під собою, поперед себе й над собою в золоті ризи*. У наведених реченнях прономінатив *все* позначає рослинний і тваринний мир, тобто неживі й одушевлені предмети. Більш яскравим прикладом конструкції розглянутого типу є висловлення, де *все* є узагальнювальним словом і його семантика безпосередньо розкривається в контексті, наприклад: *Молодята забули про **все**: і про холоднечу, і про пізню годину, і про старих батьків*.

Сукупність, яка характеризується прономінативом *все (усе)*, може бути обмежена найближчим контекстом, наприклад: *Поки Івась лежав, прогрімало ще кілька пострілів. Потім **усе** стихло*. У деяких випадках значення розглянутого займенника конкретизується безпосереднім переліченням того, що мається на увазі під словом *все*, наприклад: *І замість полювати на націоналістів тепер потрібно було самим думати про суть українських національних інтересів, замість закривати церкви – шукати співіснування з ними, замість комуно партійного одноманіття терпіти різні партії та ін. – **усе** це зовсім нелегкі проблеми* [6, 82]; *Везли **все**, що мали, – їжу, намети, гроші* [6, 88–89].

Підрядна предикативна частина складнопідрядного речення також здатна виступати як обмежник обсягу сукупності: <...> за властивого режиму голови колгоспів робили й роблять **усе, що лишень вигадають**, аби трудівники й не хотіли виходити з колгоспів <...> [6, 16]; однорідні члени при узагальнювальному слові – займеннику *все*: **Відкритість українського суспільства, вплив іноземних товарів, виникнення безлічі ринків, у тому числі вздовж вулиць, між будинками, приклади успішної діяльності підприємливих людей – усе це** поступово вичавлювало несамотійницькі поняття і наvertало до понять людини демократичного суспільства <...> [6, 14]; другорядні члени речення (як правило, обставини місця й часу): **У груди** в мамі так **все** й обірвалося, заохолоділо.

Пронімінатив *все (усе)* може вживатися у сполученні із субстантивованими прикметниками й дієприкметниками, а також із вказівними, узагальнювально-видільними і присвійними займенниками. При цьому утворюються синтаксично й лексично зв'язані сполучення, наприклад: **Відкритість економічних кордонів і вплив іноземних товарів переконав, що <...> не все вітчизняне гірше** [6, 19]; **Таж держава забезпечує своїх гетьманів-президентів пристойним щодо їхнього маєстату помешканням, і пенсією, і всім необхідним до самої смерті** [6, 46]; <...> зняли моральні заборони з **усього того**, що народна мораль засуджувала, обмежувала й забороняла впродовж тисячоліть <...> [6, 46–47]; **Люди середнього віку <...> поступово долали звичку чекати від влади праці, зарплати, житла та всього іншого, необхідного для життя <...>** [6, 12]. У зазначені сполучення займенник *все* вносить пронімінальну семантику високого ступеня узагальнення.

Пронімінатив *все (усе)* може мати значення 'кінчене, кінець', наприклад: **"Все?" – запитав нетерпляче вчитель; Не хочу вас більше бачити. Усе. Ступайте!**

Таке ж значення можна констатувати й в наступних одиницях: *і все, і все тут, та й все, та й все тут, от і все*. Вони, як правило, розташовані в кінці речення, відрізняються слабким зв'язком з дієсловом, що легко розпадається. Присудок, що включає дані сполучення, найчастіше функціонує в непоширеному або малопоширеному реченні, наприклад: **У вас повний будинок гарбузів, а ми збрали десяток і все; Постелемо матраци на підлогу – та й все тут**. Можна припустити, що в описаних вище й подібних їм висловленнях здійснюється перехід досліджуваного займенника в дифузний стан, при якому він отримує предикативний відтінок і може бути окремих реченням, наприклад: **От і все! Піду!**

Займенник множини всі (усі), категоріально співвідносний з іменником, має семантику збірної множини [11], співвідноситься з іменниками, що позначають, як правило, особи (людей), і має значення 'у повному складі, без винятку', тобто, як указує Н.Ю. Шведова, виражає "кількість обчислену й закриту" [19, 122], наприклад: **Кожен в іншому відчував підтримку, дарма що всіх спіткала лиха доля** [6, 60]; **Нас можна перемогти тільки одним способом – усіх виселити геть з України** [6, 54]. У деяких висловленнях пронімінатив *всі* може позначати сукупності осіб і тварин (птахів й інших представників фауни) або ж тільки тварин (птахів і т.п.),

наприклад: *Оскільки ні люди, ні тварини ніколи такого не бачили, то всі й розбіглися від верблюда у різні сторони.*

Прономінатив *всі* (*усі*) здатен вказувати на сукупність будь-якого обсягу. Це може бути відкрита множина, не обмежена ніякими умовами, наприклад: *Наприклад, чимало років всі вважали, що усе закордонне найкраще* [6, 19]. Для сукупності осіб, позначуваної займенником *всі*, можуть установлюватися межі, і тоді перед нами закрита множина певного обсягу. Обмежники в цьому випадку використовуються ті ж, що були відзначені для прonomінатива однини середнього роду *все*. Це попередній контекст: *Ніхто з них [політиків] не висував свою кандидатуру, натомість всі об'єдналися навколо нього [Ющенко]* [6, 88]; підрядне речення: *Усіх, хто не міг відповісти на це питання, відправляли на перекладання*; однорідні члени при узагальнювальному слові *всі*: *Дорослі, діти, літні люди – всі щиро раділи святу Різдва Христового*; другорядні члени речення: *На відміну від усіх у сім'ї, я хотів, щоб зима тривала ще довше.*

Займенник *весь* (*увесь*), категоріально співвідносний з прикметником, у препозитивній позиції широко використовується у сполученні з іменниками як однини, так і множини й виконує синтаксичну функцію кількісного означення. У відзначеній ролі *весь* (*увесь*) і за змістом, і граматично відноситься до супроводжуваного ним іменника або особового займенника, що заміщає іменник. У цьому випадку слово *весь* (*увесь*) виражає семантику цілісності й актуалізуються такі семи його значення, як 'повний', 'без винятків', наприклад: *<...> не може суспільство існувати без державного регулювання всіх <...> галузей діяльності в інтересах всього суспільства* [6, 63]; *<...> мене радісно зустрічали по всій Україні, вітали, носили на руках, а тут вперше закричали "ганьба!"* [6, 26]; *Молодше покоління незалежної України вчилася і вибирало широко розплющеними очима увесь різноманітний світ без жодного контролю влади <...>* [6, 12].

У деяких контекстах *весь* указує на повноту й вичерпний характер предмета, і тоді актуалізується сема 'цілком', наприклад: *Вся ця військова потуга становила понад один мільйон озброєних людей <...>* [6, 27]; *<...> творення голови пов'язане, з одного боку, з переосмисленням всього свого ідейного і світоглядного набутку <...>* [6, 83]; *Очевидячки, досвід людини становить всю суму набутих нею знань як у сфері чуттєвості, так і у сфері її відносин із зовнішнім світом* [6, 80]. Маючи морфологічні ознаки займенника, категоріально співвідносного з прикметником, і адвербіальну семантику, слово *весь*, з одного боку, граматично узгоджується з підметом і залежить від нього, з іншого боку – за змістом відноситься до дієслова-присудка. Отже, *весь* виконує в подібних контекстах роль синкретичного члена речення, що має одночасно функції означення й обставини.

Прономінатив однини *весь* (*увесь*), розташований препозитивно, звичайно вживається з іменниками, що позначають неістот (див. вищенаведені приклади). Цю особливість відзначав ще О.О. Шахматов [18, 297–298]. Однак існують випадки, коли займенник *весь* уживається препозитивно з іменниками, що позначають особу, наприклад: *Наука вимагає всієї людини; Робота над книгою захопила всього*

батька. У наведених прикладах займенник *весь*, як свідчить Л.О. Дерibas, “по формах узгодження відноситься до означеного іменника, але за змістом він може примикати й до дієслова-присудка <...>” [4, 76].

З особовими й зворотним прономінативами, і особливо із займенниками третьої особи, *весь* зустрічається досить часто, наприклад: *Увесь він був охоплений новою ідеєю; Дівчина оглянула **всю** себе й залишилася дуже задоволеною*.

Оскільки особові й зворотні займенники, не називаючи об'єкта, лише вказують на особу або предмет, то в сполученні з ними прономінатив *весь* (*увесь*) виражає не стільки означальні відносини, скільки обставинні, маючи семантику ‘цілком, повністю’, причому якщо *весь* відноситься до особового займенника, що позначає істоту, то значення досліджуваного прономінатива може характеризувати й фізичні (у тварин і людей), і індивідуально-психологічні (тільки в людей) властивості об'єкта.

У множині прономінатив *весь* (*увесь*) у формі *всі* (*усі*) вживається з іменниками, що позначають як істот, так і неістот, наприклад: <...> *нація потребує професійного захисту у **всіх** галузях людської діяльності* [6, 84]; <...> *державна – це не власність **усіх** французів* <...> [6, 69]. Займенник *всі* виражає значення узагальненості, сукупності осіб і предметів (наприклад, *всі галузі* означає ‘і та, і інша, <...> і наступна й т.п., узяті разом’).

Сполучаючись із іменниками, що піддаються реальному перебору, перерахуванню, прономінатив *всі* (*усі*) виконує функцію кількісного означення, наприклад: *Це проявлялося у **всіх** сферах життя* <...> [6, 76]; *Звідси витікає для **всіх** свідомих українців завдання: максимально активізувати політико-просвітницьку роботу серед своїх громадян* <...> [6, 51]. Якщо означена прономінативом *всі* (*усі*) сукупність є нероздільною (тобто не передбачається перебір її елементів), то й розглянутий займенник, відповідно, не може виконувати роль кількісного означення й приймає значення ‘цілком, повністю’, наприклад: <...> *державна незалежної України надала громадянам **усі** демократичні права і свободи* [6, 14]; <...> *влада **всіма** силами намагалася в незалежній Україні зберегти старі <...> порядки і старий лад* [6, 52].

Аналогічну семантику здобуває займенник *всі* (*усі*), визначаючи словосполучення, що називають один предмет, компоненти яких уживаються тільки у множині (відповідно, прономінатив *весь* (*увесь*), підкоряючись правилам узгодження, також приймає форму множини), наприклад: *По западніні повинні стікати в затоку **всі** весняні гірські води*. Значення займенника *всі* (*усі*) ‘цілком, повністю’ також має місце, якщо це слово характеризує парні предмети, наприклад: *Батько підняв на сина сумні, **усі** в червоних прожилках ока; Мати сховала свої втомлені, натружені, **усі** в буграх, руки*.

Характеризуючи сполучення кількісного числівника з іменником, прономінатив *всі* (*усі*) виражає підсилювально-узагальнююче значення, наближаючись за вживанням до частки, наприклад: *Ми мали можливість побачити **всіх** чотирьох синів нашої сестри; **Усі** три мої спроби домовитися з керівництвом не були успішні*.

Таку ж підсилювально-узагальнюючу семантику досліджуваний прономінатив може мати й у сполученні з особовими займенниками, наприклад: *Усі вони [пісні] зароджували в душі дух єднання і розуміння спільної долі* [6, 60]; <...> *скільки б кочівників не переходило через українську землю, усіх їх ми перемогли або перемогла їх наша матінка-земля і зробила їх українцями* [6, 54].

У постпозитивному вживанні займенник однини *весь* (у*весь*) характеризується додатковим обставинним значенням, наприклад: *Дівчина посміхалася дуже рідко, а зараз так і світилася вся*. Тут прономінатив *весь*, зберігаючи граматичний зв'язок з іменником, указує на міру й ступінь дії, приймаючи значення 'цілком, повністю'. Отже, мають місце подвійні зв'язки розглянутого займенника, що відноситься до іменника й характеризує дію, що названа дієсловом.

У формі множини прономінатив *весь* (у*весь*), розташований постпозитивно, указує на сукупність осіб або предметів, наприклад: *Ми всі нічого не розуміємо в цій справі; Вікна всі були відчинені*.

Постпозитивний займенник *всі* (у*сі*) може відноситися не тільки до іменника й особового прономінатива, але й до узагальнювально-видільних займенників, категоріально співвідносних з іменниками, і до субстантивованих прикметників і дієприкметників, наприклад: *Інші всі розійшлися по своїх робочих місцях; Поранені всі голосно стогнали й просили пити*.

Обставинне значення слова *весь* ще більше підсилюється, якщо воно вжито після дієслова-присудка, наприклад: *Хлопець освітився, просяяв весь від власної рішучості; Батько якимось об'як весь, безсило опустився на землю*. Таким чином, досліджувана одиниця в називному відмінку однини, ужита після означеного ним іменника, указуючи на міру й ступінь дії або якості, виконує функцію обставини й означення, його особливістю є те, що воно у всіх формах узгоджується з іменником.

Реалізуючи своє обставинне значення міри й ступеня якості, займенник *весь* може характеризувати додаткову дію, названу дієприкметниковим зворотом, наприклад: *Вчитель трохи запізнився на урок, а коли увійшов, весь світячись і сіяючи, загадково подивився на учнів и сказав, що хоче повідомити приємну новину*. Маючи таку семантику, слово *весь* здатно також характеризувати ознаку й відноситися як до дієслова, так і до прикметника й дієприкметника, наприклад: *Хворий лежав нерухомо, весь блідий й худий; Дитина повернулася із прогулянки вся вимазана піском*.

Сучасна лінгвістика закликає вивчати значення слова (і відповідно – розчленованих одиниць іменування, тобто структурно більше складних, ніж слово) з урахуванням семасіологічного й ономасіологічного підходів. Найважливішими семасіологічними прийомами, на думку лінгвістів, у тому числі й Н.Д. Голєва [2, 16–17], є: опис значення слів, розмежування їхніх лексико-семантичних варіантів й омонімів. Тому ми розглянули значення займенника *весь* (у*весь*) з урахуванням полісемії й категоріальної омонімії (категоріальної співвідносності з іменниками й прикметниками) у його звуковому комплексі, тобто використали семасіологічний підхід. Тепер дослідимо питання про те, які мовні смисли обслуговуються даним

прономінативом, проаналізуємо займенник *весь* (*увесь*) у напрямку “від змісту до форми”, тобто звернемося до ономасіологічного підходу.

Поняття **мовний смисл** має цілий ряд суперечливих, а іноді й протилежних трактувань: це або якась польова структура (функціонально-семантичне поле), або лексичне значення слова, або сам зміст висловлення (див. роботи І.І. Мещанінова, О.В. Бондарко, Ю.С. Степанова, І.А. Мельчука, Н.Ю. Шведової, Є.М. Сидоренко). Вивченням засобів вираження понятійних категорій та мовних смислів займається наука про номінацію, позначення – **ономасіологія** (= **ономатологія**). За даними Н.Д. Голева, наука про іменування як особлива дисципліна вперше була виділена в роботі А. Цаунера (1903 р.), де завданням ономасіології було визначено обґрунтування того, чому мова вживає ту або іншу назву для позначення якогось-небудь поняття [3, 3]. Надалі в цьому напрямку працювали Б.А. Почхуа, В. Матезіус, М.Г. Комлев, І.С. Торопцев, В.М. Мігірін, О.С. Кубрякова, М.В. Федорова, Ю.Л. Воротніков, Н.Ю. Шведова, О.О. Селіванова, Є.М. Сидоренко та ін.

Ми, слідом за Є.М. Сидоренко, виділяємо такі мовні смисли: 1) предмет; 2) ознака предмета; 3) кількість і число; 4) простір (місце й напрямок); 5) час; 6) образ і спосіб дії; 7) міру й ступінь; 8) причину; 9) мету; 10) стан.

Мовний смисл “предметність” містить у собі поняття істоти (і насамперед особи) і неживого предмета. Перше з них прономінатив *всі* (*усі*), категоріально співвідносний з іменником, передає особливим образом: виражає категорію збірності як єдину сукупність, цілісну даність у певних межах, наприклад: *На ноги! **Всі!*** [6, 87].

Аналогічну семантичну структуру в плані вираження категорії збірності має займенник *все* (*усе*), також співвідносний з іменником. Однак він, як правило, вербалізує інший мовний смисл, який припускає будь-яку сутність, даність, що не є істотою, наприклад: <...> *держва – **все**, а людина – ніщо, нуль* [6, 49].

Існують контексти, де категорії істоти та неістоти в межах мовного смисла предметності формалізуються займенником *все* (*усе*) одночасно (позначаються сукупності одушевлених і неживих предметів), наприклад: *Неймовірна спека в пустелі вбивала **все** навколо: рослини, тварин і, навіть, людей.*

Можна допустити, що мовний смисл “причина” в узагальненому значенні може формалізуватися прийменниковим сполученням через *усе*. У фразових номінантах для вербалізації узагальненої причини й мети обов'язково використовується синтаксичний артикль *через* *усе*, що підключає підрядну предикативну частину, яка передає ці змісти, наприклад: *Він розбудовувався **через** *усе*, що відволікало його від роботи.*

Прономінативом *весь* (*увесь*), категоріально співвідносним із прикметником, обслуговується мовний смисл “ознака предмета”, наприклад: *Перебудова **всього** суспільно-політичного ладу вимагала перегляду основних політичних, суспільних, моральних засад* [6, 82–83].

Як бачимо, мовні смисли тісно пов'язані з розумовими категоріями, якими оперує людська свідомість, тому є підстави затверджувати, що ономасіологічні одиниці (у нашому випадку – узагальнювальний займенник *весь*), виражають

“концентровану антропну проекцію навколишнього світу або внутрішнього людського рефлексивного досвіду” [14, 37] і є, таким чином, проявом антропоцентризму мови.

Висновок: займенник *весь* (*увесь*) категоріально співвідноситься з іменником і прикметником; крім того, він виступає в ролі синкретичних членів речення, наближаючись до обставинної функції; обслуговує мовні смисли “предметність”, “ознака предмета”, деякою мірою “причина”.

Семантична наповненість прономінатива *весь* (*увесь*) визначає його особливе положення в системі узагальнювально-видільних займенників, комунікативну затребуваність, синтаксичну мобільність. Його вивчення буде сприяти більш глибокому розумінню семантичної багатогранності й функціонального багатства прономінальної лексики.

Література

1. Вихованець І. Р. Прийменникова система української мови / І. Р. Вихованець. – К. : Наукова думка, 1980. – 286 с.
2. Голев Н. Д. Ономазиология как наука о номинации / Н. Д. Голев // Русское слово в языке и речи : сб. ст. – Кемерово : КГУ, 1977. – Вып. 2. – С. 13–22.
3. Голев Н. Д. О некоторых принципах выделения ономазиологии и ее категорий / Н. Д. Голев // Актуальные проблемы лексикологии и словообразования : сб. науч. тр. – Новосибирск : НГУ, 1978. – Вып. 7. – С. 3–13.
4. Дерибас Л. А. Значение и употребление местоимения *весь*, наречия и частицы *всѣ* / Л. А. Дерибас // Учен. запис. – Моск. гос. пед. ин-т им. В. И. Ленина. – 1960. – Вып. 10. – С. 73–93.
5. Жовтобрюх М. А. Займенник у системі частин мови / М. А. Жовтобрюх // Мовознавство. – 1994. – № 6. – С. 18–22.
6. Лук'яненко Л. Незнищенність / Л. Лук'яненко. – К. : МАУП, 2004. – 88 с.
7. Маловицкий Л. Я. Значение и употребление местоимения *весь* в древнерусском языке (по материалам Лаврентьевской и Ипатьевской летописей) / Л. Я. Маловицкий // Мат-лы межвуз. конф-ции по итогам научной работы за 1964 г. : тезисы докладов. – Вологда : Сев.-Зап. кн. изд-во, 1965. – С. 23–27.
8. Мигирин В. Н. Опыт построения классификаций, прогнозирующих развитие местоимений и словообразовательных парадигм / В. Н. Мигирин // Филологические науки. – 1973. – № 3 (75). – С. 68–75.
9. Ожоган В. М. Категорія числа займенникових іменників / В. М. Ожоган // Мовознавство. – 1996. – № 2–3. – С. 55–60.
10. Откупщикова М. И. Местоимения современного русского языка в структурно-семантическом аспекте / М. И. Откупщикова. – Л. : ЛГУ, 1984. – 87 с.
11. Падучева Е. В. О семантике синтаксиса : материалы к трансформационной грамматике русского языка / Е. В. Падучева. – М. : Наука, 1974. – 292 с.
12. Петрова О. В. О контекстном значении местоимений / О. В. Петрова // Функционирование языковых единиц в контексте : сб. ст. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 1982. – С. 113–117.
13. Плющ М. Я. Займенники як засоби актуалізації граматичного значення особи / М. Я. Плющ // Мова і культура. – 1997. – Т. 2. – С. 123–126.
14. Селиванова Е. А. Когнитивная ономазиология / Е. А. Селиванова. – К. : Изд-во украинского филологического центра, 2000. – 248 с.
15. Селиверстова О. Н. Местоимения в языке и речи / О. Н. Селиверстова. – М. : Наука, 1988. – 151 с.

16. Сидоренко Е. Н. Очерки по теории местоимений современного русского языка / Е. Н. Сидоренко. – К.–Одесса : Лыбидь, 1990. – 148 с.
17. Федорова М. В. Лексико-грамматические очерки по истории русских местоимений / М. В. Федорова. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 1965. – 202 с.
18. Шахматов А. А. Синтаксис русского языка / А. А. Шахматов. – Л. : Учпедгиз, 1941. – 620 с.
19. Шведова Н. Ю. Местоимение и смысл : класс русских местоимений и открываемые ими смысловые пространства / Н. Ю. Шведова. – М. : Азбуковник, 1998. – 176 с.

Анотація

У статті проаналізовані семантико-граматичні й функціональні особливості займенника *весь* (*увесь*). Установлено категоріальну співвідносність даної лексеми з іменниками й прикметниками, у деяких контекстах відзначене обставинне значення. Прономінатив *весь* (*увесь*) є дослідженим з погляду семантичного наповнення, реалізованого в певних контекстуальних умовах; сполучувальних обмежень у вживанні; синтаксичної позиції; формальних граматичних показників. Визначені мовні смисли, що мають у своєму арсеналі засоби вираження займенника *весь* (*увесь*).

Ключові слова: займенник, *весь*, мовний смисл, ономасіологія, семасіологія.

Аннотация

В статье проанализированы семантико-грамматические и функциональные особенности местоимения *весь*. Установлена категориальная соотносительность данной лексемы с именами существительными и прилагательными, в некоторых контекстах отмечено обстоятельственное значение. Прономинатив *весь* исследован с точки зрения семантического наполнения, реализуемого в определенных контекстуальных условиях; сочетаемостных ограничений в употреблении; синтаксической позиции; формальных грамматических показателей. Определены языковые смыслы, имеющие в своем арсенале средства выражения местоимения *весь*.

Ключевые слова: местоимение, *весь*, языковой смисл, ономасиология, семасиология.

Summary

In the article semantical-grammatical and functional features of pronoun *all* is analysed. The category correlativeness of this lexeme is set with nouns and by adjectives, a adverbial modifier value is marked in some contexts. Pronominativ *all* is investigational from point of the semantic filling, realized in certain contextual terms; combined limitations in the use; to syntactic position; formal grammatical indexes. Linguistic senses, having in the arsenal of facilities of expression a pronoun *all*, are certain.

Keywords: a pronoun, *all*, linguistic sense, onomasiology, semasiology.

УДК 811.161.2+811.161.1

Шевчук О.В.,
аспірантка,
Національний університет
"Києво-Могилянська академія"

МОВНА КОМПЕТЕНЦІЯ БІЛІНГВІВ

На сьогодні для гуманітарного дискурсу дуже **актуальним** є поняття компетенції, тобто спроможності застосовувати знання й досвід на практиці. Дослідженню мовної компетенції присвячена велика кількість робіт як українських,